

TVOŘIVÝ PEDAGOGICKÝ PŘÍSTUP K VYUŽÍVÁNÍ INFORMAČNÍCH TECHNICKÝCH PROSTŘEDKŮ V STŘEDOŠKOLSKÉ VÝUCE

MIKLOŠÍKOVÁ Miroslava – PELCEROVÁ Lenka, ČR

Resumé

Aktivní využívání výpočetní techniky je téměř ve všech profesích považováno za samozřejmost. Na žadatele o pracovní příležitosti jsou kladeny stále vyšší nároky v oblasti počítačové gramotnosti a ovládání informačních a komunikačních technologií. To se týká také profese středoškolského učitele odborných předmětů. Důkazem uvedeného jevu je mimo jiné probíhající reforma českého školství. Avšak samotná dovednost excelentně manipulovat s výpočetní technikou je pro optimální pedagogickou činnost nedostačující. Učitel by neměl informační a komunikační technologie připojovat k navyklym stereotypním výchovně vzdělávacím postupům mechanicky, nýbrž by měl vzít v úvahu celý systém vztahů determinujících vyučovací proces. Nejvhodnější je přistupovat k využívání technických výukových prostředků zodpovědně, účelně, v kontextu s ostatními pedagogickými aspekty vyučovacího procesu, ale také s jistou dávkou tvořivosti. Nevšední přístup k jejich využívání totiž podněcuje pedagogickou i studentskou tvořivost.

Klíčová slova: Pedagogická tvořivost, výpočetní technika, středoškolský učitel, pedagogické kompetence.

CREATIVE PEDAGOGICAL APPROACH IN USING OF INFORMATION TECHNOLOGY IN SECONDARY SCHOOL EDUCATION

Abstract

Active use of information technology is almost in all professions considered as matter of course. There are increasing demands on job applicants on computer knowledge and information and communication control ability. This also applies to secondary school teachers of vocational subjects.. As a proof of this phenomenon is, among others, also ongoing reform of Czech Education System. However, just an excellent skill to operate information technology is for optimal pedagogical activity insufficient. The teacher should not mechanically connect information technology to habitual stereotype of educational practices, but should take on mind complex system of relations determining educational process. The best approach of using IT educational resources is responsibly, effectively, in context with other pedagogical aspects of educational process and with certain amount of creativity. An unconventional approach to their use is educational and encourages student creativity.

Key words: Teaching creativity, computing, teacher in high school, pedagogical competence.

Úvod

Flexibilita, originalita a schopnost nalézat při řešení problémů nové metody – to jsou atributy osobnosti, které jsou v současné postindustriální společnosti velmi oceňovány. V této souvislosti často slyšíme mínění odborníků, že na všech stupních a typech škol by měli učitelé v rámci výuky vést žáky k samostatnosti a tvůrčímu myšlení, odvaze experimentovat, a že by přitom měli využívat nové alternativní přístupy. Být za takových podmínek „dobrým“

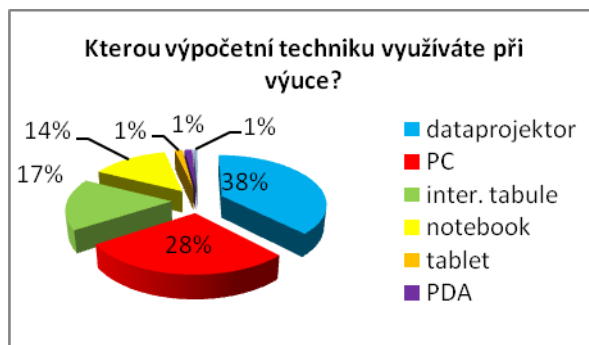
učitelem znamená celoživotní učení, vzdělávání se a zdokonalování v celé řadě dovedností, které se navíc v průběhu vykonávání pedagogické profese neustále mění. S jednou získanými pedagogickými schopnostmi, dovednostmi a kompetencemi tedy nelze vystačit jednou provždy, nýbrž je nutné je neustále doplňovat a rozvíjet. Uvedená skutečnost se týká rovněž moderních informačních technologií, a to ve smyslu jejich efektivního začleňování do středoškolského výchovně vzdělávacího procesu. V souvislosti s pedagogickým procesem si pod pojmem informační technologie obvykle představíme počítač, počítačové sítě, neomezený přístup k internetu, programové vybavení pro široké spektrum využití, dataprojektor, interaktivní tabuli, a to včetně jejich využití pro snadnější a efektivnější realizování výuky a především jako prostředky, které středoškolákům usnadní vytvoření reálné představy o vyučované problematice. Optimální využívání informačních technologií dokáže studující přiměřeně aktivizovat, vzbudit zájem o předkládanou učební problematiku a „vtáhnout“ do pedagogického děje. Středoškolští učitelé by s uvedenými technologiemi měli umět nejen manipulovat, ale také je v závislosti na výukovém cíli i ostatních prostředcích výuky, kreativně využívat. Jak využívají moderní informační technologie na některých středních školách v Ostravě, jsme zjišťovali prostřednictvím anonymního dotazníku.

Některé údaje o využívání komunikačních technologií ve středoškolské edukaci získané prostřednictvím anonymního dotazníku

Cílem anonymního dotazníku, který obsahoval 12 položek, bylo zjistit, do jaké míry učitelé vybraných středních škol využívají ve výuce informační technologie a zda se jim jejich prostřednictvím daří zvyšovat zájem studentů o učení a výuku. Respondenty bylo 80 pedagogů z náhodně vybraných středních škol, a to z Gymnázia v Uherském Hradišti, Střední školy automobilní mechanizace a podnikání v Krnově a Střední školy techniky a služeb v Karvině, přičemž vráceno a vyhodnoceno bylo 76 dotazníků. Průzkumu se zúčastnilo 30 mužů a 46 žen. Podle délky pedagogické praxe bylo složení následující: 28 % učitelů mělo pedagogickou praxi 21 let a více, 25 % učitelů vykonávalo pedagogickou profesi 11-15 let, 18 % učitelů 6-10 let, 16% učitelů 0-5 let, 16-13% učitelů 20 let. Některé údaje, které jsme získali, uvádíme.

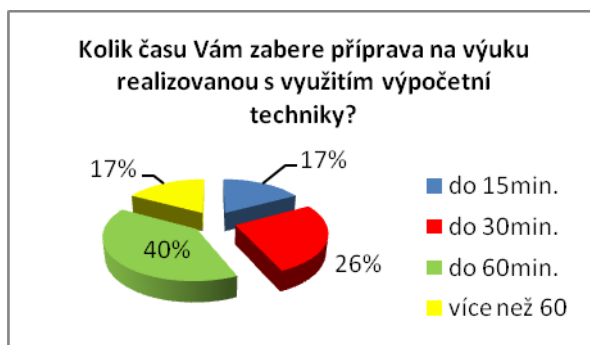
Na dotaz „*Využíváte v průběhu výuky výpočetní techniku?*“ odpovědělo 92 % středoškolských učitelů kladně.

Z odpovědí na položku 2 a grafu 1 „*Kterou výpočetní techniku využíváte při výuce?*“ je jednoznačně viditelná preference dataprojektoru a PC. Tato volba je, podle našeho mínění, dána technickými možnostmi škol. Pokud by byly školy vybaveny větším počtem např. interaktivních tabulí, nebo jinými zařízeními, které by jejich funkci suplovaly, byly by zcela jistě využívány častěji.

Graf 1: Kterou výpočetní techniku využíváte při výuce?

Na položku 3 - „**Míváte s ovládním výpočetní techniky problémy**“, reagovali učitelé následovně: 34 % pedagogů nemá s ovládním výpočetní techniky žádné problémy, 55 % učitelů pociťuje problémy občas, 11 % učitelů má při manipulaci s výpočetní technikou problémy. Celkově můžeme konstatovat, že jen 34 % učitelů si je při využívání výpočetní techniky sama sebou zcela jisto.

Graf 2: „Kolik času Vám zabere příprava na výuku realizovanou s využitím výpočetní techniky?“

Graf 3: Kolik času Vám zabere příprava na výuku realizovanou bez využití výpočetní techniky?

Z grafu 2 a 3, který byl vytvořen pomocí údajů z položek 3 a 4, je zřejmé, že příprava na výuku realizovanou s využitím výpočetní techniky trvá pedagogům, déle než příprava na výuku realizovanou bez využití výpočetní techniky. To může být způsobeno skutečností, že 55 % učitelů mívá občas při práci s výpočetní technikou problémy (položka 3).

Na položku 4 „**Může výpočetní technika pomoci podporovat pozornost, aktivitu a zájem studentů o učivo a rozvíjet jejich tvořivost? Pokud ano, jak se to projevuje?**“ reagovali učitelé takto: 92 % vyučujících potvrdilo kladný vliv výpočetní techniky na pozornost, aktivitu a zájem studentů o učivo. 76 % z nich konstatuje, že tento pozitivní vliv se projevuje větší komunikativností studentů, jejich častějšími dotazy vztahujícími se k učivu, lepší představitivostí v oblasti prezentovaného učebního materiálu, vyšší a déle trvající pozorností, vyšší mírou tvořivosti. Kromě uvedeného pozitivního vlivu na pochopení a naučení se konkrétním učebním tématům poznávají studenti také jednotlivé funkce výpočetní techniky tím, že sami pracují s některými programy a připravují si své vlastní prezentace.

Závěr

Technologie a výpočetní technika se vyvíjejí stále rychlejším tempem, ovlivňují téměř všechny aspekty pracovního i osobního života jedince. Dnešní středoškoláci je považují za běžnou součást mnohých činností a život bez ní si často neumí ani představit. Jestliže má středoškolský učitel svým výkladem zaujmout, potřebuje umět s výpočetní technikou nejen přiměřeně manipulovat, ale měl by ji umět využívat v souladu s ostatními prostředky výuky. Na první pohled se zdá, že na tom není nic složitého, ale vzhledem ke zmíněnému nepřetržitému vývoji technologií to jistý problém představovat může. Je třeba si totiž uvědomit, že samotní odborníci, kteří se technologiemi zabývají, se často nestačí vzdělávat tak rychlým tempem, jakým se daná oblast vyvíjí. A co teprve učitel, který má odbornost zcela jinou a po kterém se požaduje, aby disponoval ještě mnoha dalšími kompetencemi? Veteška (2011) k tomu uvádí, že v mnoha oblastech lidských činností zaznamenáváme rychlý vývoj, a to jak technologický, tak znalostní.

Domníváme se, že je potřeba středoškolským učitelům v jejich obtížné a často nedoceněné práci pomoci. Jestliže jsou jim nabízeny různé kurzy, prostřednictvím nichž si mají rozšiřovat, případně doplňovat své pedagogické kompetence, např. zde zmiňovanou kompetenci adekvátně využívat výpočetní techniku ve výuce, tyto kurzy by měly být realizovány přístupnou formou, srozumitelně a smysluplným tempem. Není přínosné učitelům dokazovat to, jak uvedenou oblast nezvládají, nýbrž to, jak by ji ovládat mohli.

Pomoc představuje i jednoznačná formulace požadavků, které by měl do budoucna středoškolský učitel splňovat. Jejich znalost usnadňuje efektivní plánování času i činností a v neposlední řadě má pozitivní vliv na sebemotivaci. Podle Pisoňové (2009) jsou jasné formulované dlouhodobé cíle předpokladem k uskutečnění životních snů a mohou zabránit předčasnému vyhoření.

Literatura

1. PISOŇOVÁ, M. *Teória a prax efektívneho seberiadenia*. Nitra: Pedagogická fakulta, 2009, 141 s. ISBN 978-80-8094-469-8.
2. VETEŠKA, J. *Proměny školního vzdělávání v biodromálním kontextu*. Praha: Verlag Dashöfer, 2011, 178 s. ISBN 978-80-86897-39-4.

Lektoroval: Doc. PaedDr. Jarmila Honzíková Ph.D.

Kontaktní adresa:

Miroslava Miklošíková, PhDr., Ph.D.,
Katedra učitelství odborných předmětů,
VŠB- TUO, 17.listopadu 15/2172, 708 33
Ostrava, ČR, tel.: 00420 596 993 258,
e-mail: miroslava.miklosikova@vsb.cz

Lenka Pelcerová, Mgr.,
Katedra učitelství odborných předmětů,
VŠB- TUO, 17.listopadu 15/2172, 708 33
Ostrava, ČR, tel: 00420 596 993 254,
e-mail: lenka.pelcerova@vsb.cz
Doktorand PdFUP v Olomouci
Žižkovo nám. 5, 77140 Olomouc